

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. Каразіна

ЧАСОПИС

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

5(2)/2008

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ЧАСОПИС

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ГЕОГРАФІЇ

ВИПУСК 5 (2)

Харків
2008

УДК 911.3:[09,30,33]

Міжрегіональний збірник наукових праць “Часопис соціально-економічної географії” розглядає сучасні проблеми суспільства, що вирішуються економічною та соціальною географією, і відображає результати новітніх досліджень у цій галузі. В “Часописі” розглядаються питання теорії та практичного застосування досліджень соціально-економічної географії в різних регіонах України та у світі. Для викладачів вищих закладів освіти, науковців і фахівців в цій галузі.

Межрегиональный сборник научных трудов “Часопис соціально-економічної географії” рассматривает современные проблемы общества, решаемые социально-экономической географией, и освещает результаты новейших исследований в этой области. В журнале рассматриваются вопросы теории и практического использования исследований социально-экономической географии в различных регионах Украины и в мире. Для преподавателей вузов, научных работников и специалистов в этой области.

Between-regional journal “The Chronicle of Social-Economic Geography” is devoted to modern problems of society that could be solved with the methods of social-economic geography. It enlightens the latest studies in this field. There are different questions concerning the theory and practical use of the results of social-economic geography researches in different Ukraine regions and all over the world. It is recommended for high school lectures, scientists and specialists in this subject.

Редакційна колегія: Олійник Я.Б. – д.економ.н., професор, член-кореспондент АПН України – шеф-редактор (Київ), Немець Л.М. – д.геогр.н., професор – голова редакційної колегії (Харків), Голіков А.П. – д.геогр.н., професор (Харків), Костриков С.В. – д.геогр.н., доцент (Харків), Кузін О.К. – д.геогр.н., професор (Харків), Немець К.А. – д.геогр.н., професор (Харків), Решетов І.К. – д.геол.-мін.н., професор (Харків), Руденко В.П. – д.геогр.н., професор (Чернівці), Топчієв О.Г. – д.геогр.н., професор (Одеса), Черваньов І.Г. – д.техн.н., професор (Харків), Шаблій О.І. – д.геогр.н., професор (Львів), Шищенко П.Г. – д.геогр.н., професор, член-кореспондент АПН України, президент Українського географічного товариства (Київ), Кандиба Ю.І. – старший викладач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства – технічний секретар (Харків).

Міжнародна рада редакційної колегії: Євдокімов М.Ю. – д.геогр.н., професор (м. Смоленськ, Росія), Корнілов А.Г. – д.геогр.н., професор (м. Белгород, Росія), Петін О.М. – к.геогр.н., професор (м. Белгород, Росія), Станайтіс С. – доктор географії, доцент (м. Вільнюс, Литва).

Адреса редакційної колегії: Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства, геолого-географічний факультет, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61077, Україна; тел.: +38 (057) 707-5274; e-mail: ggfekonom@yandex.ru.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, власних імен тощо.

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, протокол № 10 від 24.10.2008 р.

Рецензенти:

д.геогр.н., професор С.І. Іщук
к.геогр.н., доцент Ю.П. Грицак

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 10768 від 21.12.2005 р.

З М І С Т

<i>Володимир Редін</i> ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	112
<i>Наталія Мезенцева, Андрій Кібка</i> РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	115
<i>Анатолій Корнус, Олеся Корнус, Іван Решетов</i> ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	121
<i>Павло Вірченко, Костянтин Немець</i> СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	129
<i>Людмила Немець, Наталія Моштаківа</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕОГРАФІЇ КУЛЬТУРИ (на прикладі Луганського регіону)	135
<i>Михайло Логвин, Михайло Джаман</i> ДУХОВНІ АСПЕКТИ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	140
<i>Ірина Мельник</i> ОСОБЛИВОСТІ НАРОДЖУВАНOSTІ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	145
<i>Андрій Козловець, Володимир Редін</i> ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В АСПЕКТІ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ РЕГІОНУ	152
<i>Олена Ткаченко, Людмила Немець</i> ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ	156
<i>Володимир Грищевич, Христина Подвірна</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ГОЛОВНИХ ОЗНАК ГЕОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЛЬВІВЩИНИ	161
<i>Юлія Заволока</i> ОЦІНКА ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	166
<i>Людмила Немець, Катерина Сегіда, Костянтин Немець</i> РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ЗАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	171
<i>Іван Костащук</i> ГЕОГРАФІЯ ПРАВОСЛАВНИХ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ В УКРАЇНІ	177
<i>Дар`я Мальчикова</i> РЕГІОНАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕТВОРЕНOSTІ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	181
<i>Анатолій Байназаров</i> ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	188

Дослідження молодих науковців

<i>Віктор Лисенко</i> ТЕЛЕФОННИЙ ТА МОБІЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК В УКРАЇНІ: РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ТА РЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ	199
---	-----

УДК 911.3: 008

Людмила Немець, Наталія Моштаківа

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕОГРАФІЇ КУЛЬТУРИ (на прикладі Луганського регіону)

Досліджені деякі підходи до визначення основних понять географії культури. Проаналізовано територіальну організацію комплексу культури Луганського регіону. Визначено фактори, що впливають на особливості та територіальну організацію закладів культури Луганського регіону.

Ключові слова: соціальна географія, географія культури, культура, матеріальні культура, духовна культура, соціальна культура, комплекс культури, заклади культури, територіальна організація комплексу культури Луганського регіону, фактори географії культури Луганського регіону.

Людмила Немець, Наталія Моштаківа. НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ГЕОГРАФИИ КУЛЬТУРЫ (на примере Луганского региона). Исследованы некоторые подходы к определению основных понятий географии культуры. Проанализирована территориальная организация культурного комплекса в Луганском регионе. Определены факторы, влияющие на особенности и территориальную организацию заведений культуры в Луганском регионе.

Ключевые слова: социальная география, география культуры, культура, материальная культура, духовная культура, социальная культура, комплекс культуры, заведения культуры, территориальная организация культурного комплекса в Луганском регионе, факторы географии культуры в Луганском регионе.

Lyudmyla Nemets, Natalia Moshtakova. SOME FEATURES OF GEOGRAPHY OF CULTURE (on the example of the Lugansk region). Some approaches to determination of basic concepts of geography of culture are explored. Territorial organization of cultural complex in the Lugansk region is analysed. Factors influencing on features and territorial organization of establishments of culture in the Lugansk region are certain.

Keywords: social geography, geography of culture, culture, material culture, spiritual culture, social culture, complex of culture, establishment of culture, territorial organization of cultural complex in the Lugansk region, factors of geography of culture in the Lugansk region.

На відміну від Заходу, де соціальна географія інтенсивно розвивається протягом останнього століття і вже встигла збагатитися вагомими теоретичними і практичними здобутками, для країн постсоціалістичного простору, в т.ч. для України, - це молода, а тому дуже динамічна наука. Як самостійна галузь науки вона заявила про себе лише наприкінці ХХ ст., але відразу ж викликала значний інтерес українських науковців. В результаті, незважаючи на свою молодість, соціальна географія в Україні – це вже не одна, а цілий комплекс різних географічних наук. У її складі різні науковці виділяють: географію діяльності населення, сакральну географію (географію релігій), медичну географію, рекреаційну географію, географію освіти, географію сфери послуг, географію торгівлі та громадського харчування, географію поведінки населення, географію соціального неблагополуччя (в т.ч. географію злочинності) [5] тощо. Є й інші думки щодо структури соціальної географії та її місця серед інших географічних наук.

Актуальність теми дослідження. Географія культури останнім часом інтенсивно розвивається в Україні. Водночас, вона є й однією з найменш вивчених галузей соці-

альної географії в нашій державі як в теоретичному, так і практичному аспектах, тому потребує глибокого і всебічного вивчення, зокрема, на регіональному рівні. Без геокультурних досліджень території України та її окремих регіонів стає проблематичною розробка питань регіональної політики держави та вдосконалення на цій основі територіальної організації суспільства, в першу чергу соціальної сфери.

Аналіз попередніх досліджень. Різні аспекти географії культури досліджували українські географи: О.І. Шаблій, О.Г. Топчів, Л.Т. Шевчук, М.Д. Пістун, Я.Б. Олійник, А. Степаненко та деякі інші. Всі зазначають безперечну важливість досліджень саме регіональних особливостей розвитку сфери культури та її впливу на рівень та якість життя населення. Тому, на сьогодні, вивчення географії культури України в регіональному аспекті (в нашому випадку, на прикладі Луганської області) є досить актуальним напрямком соціально-географічних наукових досліджень.

Метою дослідження є виявлення деяких теоретичних аспектів географії культури, проведення аналізу особливостей географії культури Луганської області, визна-

чення факторів, що впливають на територіальну організацію комплексу культури Луганщини.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні між вітчизняними науковцями немає єдиної думки щодо визначення поняття „географія культури”, її об’єкта і предмета, місця в системі наук тощо, тобто остаточно не сформований понятійно-термінологічний апарат та теоретичні основи науки. Одні вчені відносять географію культури до культурологічних дисциплін (поряд з історією культури, економікою культури, культурометрією, соціологією культури), інші – до географічних (як одну з гілок соціальної географії). Перші визначають її як область культурологічного знання, що досліджує проблеми просторового розповсюдження культури; інші – як науку про територіальну організацію сфери культури та її вплив на територіальну організацію суспільства [7], про регіональні особливості культурного життя і діяльності людей на певній території.

Крім того, виключно складним і неоднозначним є центральне поняття цієї науки – „культура”. В сучасній літературі запропонована велика кількість визначень цього поняття, що пояснюється, по-перше, складністю й неоднозначністю самого поняття, а по-друге, тим, що географія культури в Україні знаходиться лише на стадії становлення.

Термін „культура” в перекладі з латинської означає „виховання, освіта, розвиток, шанування” [1, стор. 594]. Досить розповсюдженим є визначення культури як сукупності результатів людської діяльності. У радянські часи культуру визначали як просту сукупність матеріальних пам’ятників та духовних цінностей, як „...історично визначений рівень розвитку суспільства та людини, який виражається в типах і формах організації життя і діяльності людей, а також у створених ними матеріальних цінностях” [1, стор. 594]. У більш вузькому розумінні термін „культура” відносять лише до духовного життя людей. Згідно з Філософським енциклопедичним словником, культура складається з трьох елементів: продукти матеріальної та духовної праці; система соціальних норм і закладів; сукупність відношень

людей до природи, між собою і до самих себе.

О.Г. Топчієв зазначає: „Суспільство і особистість завжди були полюсами цивілізації, і культура була посередником між ними: перехід від індивідуальності до людини як соціального об’єкта і далі – до суспільства”. Далі він звертає увагу на те, що: „Культура зароджується в точках перетину особистості й суспільства, індивіда і соціальних груп”. За О.Г. Топчієвим, культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, породжених творчими здібностями і зусиллями людей, що визначають рівень розвитку і форм організації життєдіяльності суспільства у всіх її сферах [4, стор. 332].

Традиційно культуру поділяють на матеріальну та духовну. Матеріальна культура охоплює всю сферу матеріальної діяльності та її результати (продуктивні сили – знаряддя праці, технології тощо, виробничі відносини, житло, предмети повсякденного користування, одяг, культурні ландшафти, засоби транспорту і зв’язку і т.д.).

Духовна культура охоплює сферу усвідомлення, духовності людини (пізнання, моральність, виховання й просвіту, в т.ч. право, філософію, етику, естетику, науку, мистецтво, літературу, міфологію, релігію, ідеологію, мову, писемність, звичаї, традиції, етнічні норми тощо).

Останнім часом виділяють також соціальну культуру, елементами якої є заклади охорони здоров’я, соціального забезпечення, політичні партії, рухи, фонди, громадські організації, системи, органи управління та ін. [4].

Культура включає не тільки матеріально-предметні результати діяльності людей (машини, технічні споруди, вироби мистецтва тощо), а й суб’єктивні людські сили і здатності, які реалізуються в діяльності: знання та вміння, виробничі та професійні навички, рівень інтелектуального, естетичного та морального розвитку, світогляд, способи та форми взаємодіяння людей у рамках колективу і суспільства [1].

Важливим методологічним питанням сучасних досліджень в області географії культури є визначення об’єкта і предмета науки. В різних джерелах можна знайти декілька його визначень. Як зазначає Л.Т. Шев-

чук, об'єктом вивчення географії культури є людина, її поведінка в сфері культури в культурному часі та культурному просторі в конкретних геопросторово-часових координатах і геопросторові форми систем об'єктів, що забезпечують культурні потреби населення. Предметом географії культури є територіальна організація сфери культури та її вплив на територіальну організацію суспільства [7].

Комплекс культури – це сукупність закладів, установ, які здійснюють виробництво, розподіл, зберігання та організацію споживання товарів і послуг культурного й інформаційного призначення [6, стор. 395]. Закладами культури вважаються театри, філармонії, організації телебачення та радіомовлення, кіно- і відеопрокату, видавництва, музеї, бібліотеки, заклади культури клубного типу, цирки, парки культури та відпочинку, позашкільні заклади естетичного виховання і дозвілля дітей та юнацтва [2].

Розглянемо територіальну організацію комплексу закладів культури Луганської області.

У порівнянні з іншими областями України Луганщина характеризується досить низьким рівнем забезпеченості населення закладами культури, який навіть не перевищує середні показники по країні. Так, на сьогодні, в Луганській області розташовано лише 2,9 % театрів, 3,8 % музеїв, 3,2 % бібліотек, 0,4 % демонстраторів фільмів, 3 % закладів клубного типу України. За такими показниками, як розмір книжкового фонду бібліотек (494 примірників на 100 населення, а в середньому по державі – 694), кількість місць для глядачів у залах для демонстрування фільмів (в області – 0,2 на 100 населення, в Україні – 2), кількість місць у закладах культури клубного типу (6 і 11) область взагалі займає останні місця в Україні. В області спостерігається і низький рівень відвідувань населенням закладів культури і мистецтва [3].

Станом на 1 січня 2007 р. на території Луганської області нараховувалося: професійних театрів – 4 (в т.ч. драматичних – 2, музично-драматичних – 1, дитячих та юного глядача – 1), музеїв – 17 (історичних – 7, краєзнавчих – 8, мистецьких – 1, інших – 1), концертних організацій – 1 [2].

Аналіз статистичних даних показує, що за період 1990 – 2007 рр. кількість вищезазначених закладів культури на території області практично не змінилася, а деяких – навіть збільшилася (так, кількість музеїв зростає з 5-ти в 1990 р. до 17-ти в 2007 р.). Але значно знизилася кількість їх відвідувань населенням: театрів – у 2,7 р. (з 575,4 тис. у 1990 р. до 215,9 тис. у 2006 р.), музеїв – у 1,6 р. (з 940,4 тис. до 594,4 тис.), концертних організацій – у 9,7 р. (з 881 тис. до 90,9 тис.) [2]. На таку ситуацію вплинули декілька причин. По-перше, це економічна криза, що охопила всі галузі господарства й особливо ті, які традиційно є галузями спеціалізації Луганської області, – вугільну, чорну металургію, важке машинобудування, електроенергетику, а також нафтохімічну та хімічну (зокрема, виробництво мінеральних добрив та соди), промисловість будівельних матеріалів. Закриття підприємств (в першу чергу вугільної промисловості), скорочення робочих місць і, як наслідок, ріст безробіття, заборгованості по заробітній платні, зменшення доходів призвели до зuboжіння великої частини населення області. Бюджет багатьох сімей не дозволяє їм відвідувати різні культурні заклади. Так, частка населення області з середньодушовими витратами в місяць, нижчими за прожитковий мінімум, у 2005 р. складала 63,9 % (в т.ч. 7,5 % міського і 27,8 % сільського населення витрачали в місяць менше 180 грн.; 14,9 % і 16,8 % – 180,1 – 240 грн.; 12,8 % і 21 % – 240,1 – 300 грн.). По-друге, це демографічна ситуація, що склалася в Луганській області, а саме – зменшення загальної кількості населення з 2 млн. 871 тис. у 1991 р. до 2 млн. 381,9 тис. у 2007 р. в результаті від'ємних природного (-9,5 на 1000 населення) та механічного (-1,9 на 1000 населення) приростів (на 1.01.2007). У віковому складі населення області велику питому вагу складають люди похилого віку (25,3 % станом на 1 січня 2007 р., а в деяких районах навіть більше: Новоайдарському – 30,7 %, Кременському – 29,5 %, Попаснянському – 29,1 %, Сватівському та Слов'яносербському – по 29 %), причому їх частка в населенні області постійно збільшується. Із-за важкого матеріального становища (середній розмір місячної пенсії в 2006 р. складав 531,6 грн.,

тобто нижче прожиткового мінімуму) люди пенсійного віку не мають змоги витратити кошти на відвідування різних закладів культури і мистецтва. По-третє, це інтенсивний розвиток теле- і радіомовлення та інших джерел інформації (в першу чергу Інтернету), що призводить до зниження культурних потреб населення тощо.

На сьогодні в Луганській області нараховується 646 масових та універсальних бібліотек, фонд яких складає 11,8 млн. примірників книг і журналів (для порівняння, в 1990 р. в області діяло 919 бібліотек з фондом у 16,7 млн. примірників). Забезпеченість населення області бібліотеками неоднакова і залежить, у першу чергу, від системи розселення. В Луганській області різко переважає міське населення (за рівнем урбанізації, який на 1 січня 2007 р. складав 86,5 %, область займає друге місце в Україні після Донецької). Незважаючи на це, в сільській місцевості працює 58 % від загальної кількості бібліотек області (373), але в них сконцентровано лише 28 % бібліотечного фонду (3,3 млн. примірників). Тобто на міське населення припадає менше бібліотек, а на сільське – більше, що пояснюється особливостями розселення (як правило, в кожному значному населеному пункті є бібліотека). В той же час кожна міська бібліотека обслуговує більше людей (читачів) [2].

Таким чином, рівень бібліотечного обслуговування залежить не стільки від кількості бібліотек, скільки від ступеня розвитку мережі бібліотечних закладів та їх територіальної доступності, від наявності та розмірів бібліотечних фондів та їх співвідношення з кількістю населення. За останнім показником виділяються Міловський (1109 примірників на 100 населення), Троїцький (1066), Новоайдарський (979) та інші райони, де переважає сільське населення (так, рівень урбанізації в Міловському та Троїцькому районах становить 35,6 %, Новоайдарському та Біловодському – 32,9 %).

Міська та сільська місцевість відрізняються й динамікою кількості бібліотек у період 1990 – 2007 рр., а саме переважанням скорочення числа бібліотек у містах (у Краснодоні – в 2,6 р., Рубіжному – в 2,4 р., Северодонецьку – в 2,3 р., Стаханові та Брянці – в 2,2 р.) та районах з високим рівнем ур-

банізації (в Антрацитівському – в 2 р., Попаснянському – в 1,9 р., Перевальському - в 1,5 р.) [2].

Своєрідними закладами культури є заклади клубного типу (палаці культури, будинки культури, клуби), яких в області нараховується 570 з загальною кількістю місць 141,2 тис. (в т.ч. в сільській місцевості 387 та 75,4 тис. або 68 % і 53,4 % відповідно). За ступенем забезпеченості населення цими центрами культурного відпочинку знову ж таки виділяються сільські райони області: Білокуракинський (31 заклад, 27 місць на 100 населення), Новоковський (30 і 22), Троїцький (28 і 24) та інші. Але зрозуміло, що діяльність клубних закладів залежить не стільки від їх числа та кількості посадочних місць, скільки від якості заходів, що ними проводяться (концерти, доповіді, тематичні вечори, вечори відпочинку, спектаклі, заняття в гуртках тощо).

Серед закладів культури за період 1990 – 2006 рр. найбільше скорочення кількості було характерне для демонстраторів фільмів, якими є суб'єкти кінематографії, що здійснюють демонстрування (публічний показ) фільмів (кінотеатри, міські та сільські кіноустановки, відеозали та відеоустановки). За вказаний період їх число зменшилось у 71,5 р. (з 1001 в 1990 р. до 14 в 2006 р.), в т.ч. в сільській місцевості – в 577 р. (з 577 до 1). Відповідно зменшилась і кількість відвідувань кіносеансів за рік – з 24370 тис. до 235,4 тис. (у 103,5 р.), в т.ч. в сільській місцевості – з 4269 тис. до 1,7 тис. (у 2511 р.) [2]. Насамперед, це пояснюється розвитком телебачення (середньодобовий обсяг телемовлення виріс з 1 год. в 1990 р. до 14 год. в 2006 р. (у 14 р.), радіомовлення – з 2,7 год. до 19,7 год. (у 7,3 р.)), розширенням можливостей перегляду відеофільми, не виходячи з дому (використовуючи відеомагнітофони, відеоплеєри, DVD-установки, домашні кінотеатри, комп'ютери, Інтернет тощо), економічними причинами, демонструванням фільмів українською мовою, в той час як переважна кількість населення Луганської області надає перевагу російськомовному перегляду.

Висновки. Таким чином, аналіз статистичних даних по Луганській області за період 1990 – 2007 рр. дозволяє виділити гру-

пи факторів, що впливають на особливості та територіальну організацію закладів культури: економічні (низькі доходи населення, закриття промислових підприємств, в т.ч. вугільних, і закладів культури, що знаходилися на їхньому балансі); географічне положення (периферійні райони, що розташовані далеко від Луганська - культурного, наукового, освітнього, промислового, економічного, політичного, адміністративного центру області - відрізняються найбільшою кількістю закладів культури місцевого значення. Так, за кількістю різних закладів культури у розрахунку на 1000 населення перші місця в області займають Білокуракин-

ський (5,6), Троїцький (4,6) Міловський і Марківський (по 3,8), Біловодський (3,3), Новоайдарський і Новопсковський (по 3) райони); демографічні (депопуляція, старіння й віковий склад населення, система розселення й рівень урбанізації, етнічна структура населення); інтенсивний розвиток телебачення, радіомовлення, Інтернету та інших джерел інформації.

Додаткових суспільно-географічних досліджень вимагають питання територіальної доступності закладів культури регіонів, пошук шляхів покращення ситуації в сфері культури.

Література

1. Большая советская энциклопедия / Гл. ред. А.М. Прохоров. – Т.14. – М.: Сов. энциклопедия, 1970.
2. Статистичний щорічник Луганської області за 2006 рік. – Ч. I, II. – Луганськ: Головне управління статистики у Луганській області, 2007.
3. Статистичний щорічник України за 2006 рік. Державний комітет статистики України. – К.: Консультант, 2007.
4. Топчієв О.Г. Основи теорії суспільної географії. – Одеса: Астропринт, 2001.
5. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.
6. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2000.
7. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2007.